

KRATEK OČRT ZGODOVINE SLOVENJENJA ANTIČNIH IMEN OD POHLINA DO SLOVENSKEGA PRAVOPISA (2001)

Matej Hriberšek

Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 81'255.4:811.14'02+811.124=163.6

Problematika slovenjenja starogrških in latinskih imen že dolgo spremlja slovenščino in klasično filologijo ter vse njene sorodne discipline. Zaradi številnih posebnosti, različne tradicije, pa tudi neusklajenosti ne le med samimi filologi, pač pa tudi med filologi in slovenisti, niso bila nikoli napisana enotna pravila za njihovo slovenjenje; tudi *Slovenski pravopis* iz leta 2001 pri tem ni nobena izjema. Prispevek je razdeljen na dva dela. Prvi del je kratek zgodovinski pregled različnih pristopov k slovenjenju antičnih imen, v drugem delu pa so na podlagi praktičnih primerov iz *Slovenskega pravopisa* (2001) s filološkega vidika ovrednotena nekatera pravila za slovenjenje antičnih imen.

latinščina, grščina, prevajanje, grška in latinska imena, pravopis

The problem of how to Slovenise Ancient Greek and Latin names has long particularities, diverging traditions and the lack of agreement of classical scholars both among themselves and with Slovene language experts, no uniform rules for the Slovenisation of these names have yet been formulated, not even in the seminal reference book on *Slovene Orthography* (2001). The first part of the paper outlines a historical survey of the approaches to the Slovenisation of classical names, while the second part, based on practical examples cited in the orthography, evaluates some of the existing rules from a philological perspective.

Latin, Ancient Greek, translation, Greek and Latin proper names, orthography

Zgodovina slovenjenja antičnih imen

Vprašanje slovenjenja antičnih imen je eno tistih področij, ki ostaja še vedno predmet razprav. Prvič, zato ker je kljub prizadevanjem še vedno nedorečeno, pa tudi tam, kjer je dorečeno, obstajajo razlike v pogledih, pogosto že znotraj filološke stroke. Drugič, zato ker je teoretično zapleteno, kar pomeni težavo in strokovni izziv tako za filologe in strokovnjake sorodnih strok kot tudi za sloveniste. Tretjič, zato ker je praktično problematično, kar lahko v najbolj pristni meri izkusi vsakdo, ki se ukvarja s prevajanjem, dalje vsak, ki se z antiko tako ali drugače srečuje, o nedoslednostih pri rabi širše, v medijih, literaturi in govorjenem jeziku, pa sploh ni treba izgubljeni besed. Dejstvo, da slovenščina antična imena sloveni, je po eni strani morda res oteževalno pri njihovem prevzemanju v jezik, vendar menim, da gre za prednost, ki v znatni meri kaže okretnost jezika, njegovo prilagodljivost, pa tudi zmožnost ohranjanja zvestobe, po eni strani samemu sebi, po drugi pa jeziku, iz katerega slovenimo imena. V nadaljevanju je podan kratek očrt razvoja pravil za slovenjenje antičnih imen.

Tradicijo slovenjenja antičnih imen lahko spremljamo že od Bohoričevih *Zimskih uric prostih* (1584) naprej (*Cicero, Pomponius, Quirinus s'bratom Remom, Virgilius*; gl. Bohorič 1584: 204, 212, 215, 218), dalje v Megiserjevem *Slovarju štirih jezikov* (1592; *Gerzka deshela, Gerk, pašja svesda ...*), v rokopisu ohranjenega Kastelec-Vorenčevega *Latinsko-kranjskega slovarja* (*Arcturus* → *goš'toshenzhizhi*; *Bacchanalia* → *puft*; *Graecus* → *gerk* ...), v rokopisu *Trijezičnega slovarja* Hipolita Novomeškega (1711–1712; *Aegyptus*, i, f. → *Egýptovska deshela*; *Aemona*, ae, f. → *Lublana*; *Lacedaemones* → *Lacedemóniarji* ...) itn.

Če posežemo nazaj do 18. stoletja in do Marka Pohlina, ugotovimo, da je Pohlín pri slovenjenju antičnih imen posegal po precej radikalnem ukrepu: imena je ali prevedel v slovenščino ali pa jih je poistovetil s slovanskimi ustreznici (Pohlín 1783: 226, 227). Primere najdemo že v njegovem trijezičnem slovarju *Tu malu besedishe treh jesikov* (Pohlín 1781).

Valentin Vodnik je najbolj splošno pravilo za slovenjenje zapisal v svojem delu *Pismenost ali Gramatika sa Perve Shole* pod naslovom *Obras ptujih imen per naf* (Vodnik 1811: 161): »Ptuje imena fploh per naf konzhuje in fklanjam, kakor fo fame na febi; latinskim in grefhkim pa vezhidel konze fpremenjamo.« V nadaljevanju je predstavil nekaj primerov slovenjenja (prav tam: 161–163); iz njih je jasno, da so pisana za uporabnika, ki pozna oblikoslovje obeh klasičnih jezikov. V svojih pesmih pa se je odločil antična imena prikrojevati glede na pesniške potrebe, zato je ubral podobno načelo kot Pohlín (to tudi omeni; Vodnik 1811: IX isl., 1840: 89 isl.).

Metelkova pravila v *Sistemu slovenskega jezika* (1825: 63–64) so bolj oblikoslovno dodelana; pisec ni uvedel prelomnih novitet, ampak se je že opiral na tradicijo. Po Metelku jih je v celoti povzel Franc Malavašič v svoji *Slovenski slovnici* (1849: 104–105); tudi navedeni primeri so enaki kot pri Metelku. Enako je po Metelku povzel pravila tudi Anton Janežič v svoji slovnici. Janežič (1854: 17) je Metelkove primere zgolj prepisal ter jih minimalno spremenil ali poenostavil. Da pravila, ki so bila v veljavi, niso zadostovala za ureditev razmer, dokazujejo tudi različni pristopi k slovenjenju v strokovni literaturi tega obdobja in v prevodih iz klasičnih jezikov (Hriberšek 2005: 124–131).

Problemатike se je temeljiteje lotil Fran Levec v svojem *Slovenskem pravopisu*, ki je izšel leta 1899 na Dunaju. Pod naslovom V. Kako obrazimo tuja imena (Levec 1899: 61–66) je slovenjenju in sklanjanju antičnih imen posvetil paragrafe 466–495. V primerjavi z njegovimi predhodniki so Levčeva pravila prav revolucionarno obsežna in natančna; bralca preseneti, koliko pravil, ki jih je postavil za slovenjenje antičnih imen, velja še danes.

Nekoliko bolj zgoščeno, a tudi manj natančno in z manj primeri je slovenjenje antičnih imen predstavil Jakob Sket v 8., predelani izdaji Janežičeve *Slovenske slovnice* (1900). Sket (1900: 134–135) je upošteval ustaljeno rabo in se je tesno naslonil na Levca, vendar pa je pravila za slovenjenje načrtno poenostavil.

Za Levcem se je problemатike temeljito lotil Josip Tominšek, ki je to temo leta 1910 najprej obdelal v *Ljubljanskem zvonu* (Tominšek 1910a), pozneje pa še v knjižni,

razširjeni in popravljani izdaji z naslovom *Antibarbarus. Studije o napakah in pravilih slovenskega pisanja* (Tominšek 1910b: 47–60). Njegova poglobljena pravila za slovenjenje so bila: slovenski imenovalnik naj bo tuji imenovalnik, četudi zapisan po slovenskem pravopisu; ta imenovalnik naj bo osnova za sklanjanje; imena naj se zapisujejo v izvirnem črkopisu. Tominšek sam je izrazil pomisleke glede uveljavitve teh pravil in opozoril na njihovo »prevratnost«, a je tudi zagovarjal njihovo upravičenost, saj naj bi bil z njimi izključen vsak morebitni dvom.

Obsežna pravila za slovenjenje grških lastnih imen z jasnimi navodili in številnimi primeri je napisal Franc Jerè in jih objavil v uvodu k Doklerjevemu *Grško-slovenskemu slovarju* (Jerè 1915: VII–XI). Takšno dopolnilo k slovarju je bilo nujno, kajti v slovarju samem lastna imena niso bila prevedena, zato je moral uporabnik s temi pravili sam priti do ustrezne poslovenjene oblike imena. V pravilih Jerè ni izhajal iz posameznih skupin ali tipov imen, ampak jih je zapisal za vsako grško deklinacijo posebej, dopolnil pa jih je tudi z opozorili na izjeme ter na že rabljene in tradicionalno uveljavljene oblike.

Drugače pa prvi zvezek Wiesthalerjevega *Latinsko-slovenskega slovarja* (tako velikega ročnega kot tudi šolskega), ki je bil natisnjen leta 1923, ni imel uvoda s pravili za slovenjenje imen, saj so bila v njem vsa imena poslovenjena skladno s pravopisnimi načeli iz obdobja po 1900, vendar so bile nekatere rešitve že ob izidu nekoliko zastarele. Kot seznam imen in deloma kot pravopisno pomagalo lahko omenimo tudi leta 1926 izšlo prvo izdajo *Latinsko-slovenskega slovarja* Frana Bradača.

Anton Breznik je v svoji *Slovenski slovnici za srednje šole* (1916) pravila za slovenjenje antičnih imen predstavil nazorno in zgoščeno (gl. § 326–328 pod naslovom Tvoritev tujih lastnih imen). Značilnost njegovih pravil je doslednost, pri tem pa se je trudil, da so poslovenjene oblike imena čim bolj odražale njegovo izvirno obliko; ni se posvečal izjemam, ampak samo osnovnim pravilom za slovenjenje posameznih skupin imen. V *Slovenskem pravopisu*, ki sta ga leta 1935 v Ljubljani priredila in izdala Anton Breznik in Fran Ramovš, je staroklasičnim imenom namenjeno malo prostora (zgolj en sam paragraf; Breznik, Ramovš 1935: 13, § 17). V nekoliko skrženi obliki, a še vedno dovolj nazorno, je Breznik ista pravila predstavil v 4. izdaji svoje *Slovenske slovnice za srednje šole* iz leta 1934 (Breznik 1934: 86–87, § 180–182). Kratek povzetek pravil in primerov najdemo tudi v Bunčevem *Pregledu slovnice slovenskega knjižnega jezika* iz leta 1940 (Bunc 1940: 40–41).

Podobno sumaren kot Breznik-Ramovšev *Slovenski pravopis* je tudi *Slovenski pravopis*, ki ga je leta 1950 izdala SAZU; celotno problematiko slovenjenja antičnih (staroklasičnih) imen zajame v enem samem paragrafu (SP 1950: 24, § 31); pisca sta za primere uporabila najbolj znana imena grške in rimske antike, kar še dodatno prispeva k nazornosti in uporabnosti pravil. Enako velja tudi za Bajec-Kolarič-Ruplovo *Slovensko slovnico* (Bajec, Kolarič, Rupel 1956: 107).

Precej več prostora je problematiki slovenjenja posvečeno v *Slovenskem pravopisu* iz leta 1962 (Bajec idr. 1962: 59–62, § 64), zelo verjetno po zaslugi Antona Sovreta, ki je bil član uredniškega odbora. Pri pravilih je opaziti dve značilnosti: kot prvo so zelo razdelana, bolj kot v prejšnjih pravopisih, kot drugo pa je opaziti veliko več

variantnosti, kar se najbolj kaže v tem, da so oblike ali povsem poslovenjene ali pa se skušajo čim bolj približati izvirni obliki (*Plutarh* in *Plutarhos*; *Homer* in *Homer* ...), kar je značilno tudi za Sovretove prevode, nastale v tem obdobju.

Priročnik Bronislave Aubelj *Antična imena po slovensko* (1997) je prvi res kompleksen poskus ureditve antičnih imen in prvi poskus celovite sinteze pravil za slovenjenje antičnih imen in praktičnih primerov. Priročnik sicer ne prinaša vseh rešitev in nekaj zadev ostaja še nedorečenih, vendar gre nedvomno za najbolj mero-dajen pripomoček za slovenjenje antičnih imen.

Ob povedanem ne smemo pozabiti tudi številnih imenskih seznamov v prevodih del iz obeh klasičnih jezikov ter uvodnih prevajalskih pojasnil k prevodom.

Antična imena v SP 2001

SP 2001 pri antičnih imenih ne postavlja natančnih normativnih pravil za slovenjenje (za pravila gl. SP 2001: § 170–175, 210, 766–770, 785, 957–963, 980–988, 1006, 1013–1019); primerov pri posameznih skupinah imen je pogosto premalo, da bi se pokazale tudi izjeme in odstopanja. Avtorji pravil in slovarja pogosto upoštevajo tradicijo in se pri izbiri opirajo na ustaljeno rabo, ki je bila pogoj za vključitev imena ali oblike, zato je znotraj posameznih skupin imen tudi nekaj nehomogenosti. Večinoma gre za znana imena iz antičnega sveta, v nekaj primerih tudi za manj znana.

V nadaljevanju je iz perspektive filologa podanih nekaj primerov in ugotovitev za nekatere skupine antičnih imen iz SP 2001 (gre za slabo četrtno vseh obdelanih primerov), ki so mestoma dopolnjeni tudi s sugestijami za poenotenje. Ne gre za kritiko in tudi ne za izpodbijanje pravil, še zlasti zato, ker SP 2001 ne vzpostavlja sistema za slovenjenje antičnih imen, ampak zgolj ugotavlja obstoječe stanje in ponuja tudi nekaj vzporednih rešitev.

1. Latinska imena moškega spola na *-ius* ali *-eius*

- a) Pri latinskih imenih moškega spola na *-ius* ali *-eius*, ki jih danes slovenimo s končnicama *-ij* in *-ej*, so se kot rezultat nemškega vpliva v 1. polovici 19. stoletja uveljavile skrajšane oblike: *Horac* nam. *Horacij*; *Ovid* nam. *Ovidij*; *Properc* nam. *Propercij*; *Terenc* nam. *Terencij*; *Lukrec* nam. *Lukrecij* ...
- b) Pri nekaterih iztočnicah najdemo dvojnice (skrajšane in neskrajšane oblike), npr. *Horác* – *Horácij*; *Ovíd* – *Ovídij*; *Lukréc* – *Lukrécij*; a ne vedno (npr. samo: *Propêrcij*, *Teréncij*, *Salústij*, *Prudéncij*). Pri iztočnici *Horác* SP 2001 uporabnika napoti na neskrajšano dvojnico *Horácij* kot bolj običajno, drugače pa pri iztočnici *Ovídij* uporabnika napoti na skrajšano dvojnico *Ovíd*. Pri iztočnici *Antónij* ni napotila na geslo *Antón*, gotovo zato, da razlikuje med prvo obliko kot imenom znanega rimskega državnika in drugo obliko kot pogostim osebnim imenom. Včasih oblike razlikuje in jih natančno določi, npr. *Ambrózij* (milanski nadškof) in *Ambróž* (osebno ime).
- c) Včasih je pri iztočnici navedena manj običajna oblika s končnico *-ius*, npr. *Horácij* → tudi *Horácius*; *Ovídij* → tudi *Ovídius*; *Teréncij* → tudi *Teréncius*; *Salústij* → tudi

Salústius; Aétij → tudi *Aétius*; *Pompêj* → tudi *Pompêius*. Vendar samo: *Antónij, Lívij, Lukrécij, Prudéncij, Boétij* idr.

2. Grška moška imena na -as in -ias; latinska imena tipa *Seneka*

- a) Grških moških imen na -as in -ias je v SP 2001 precej, vendar je skupina zaradi tradicije in ustaljene rabe pri slovenjenju nekoliko nehomogena: *Pitágora* -e; *Epaminóndas* -da; *Leoníd* -a; *Ávgij* -a ...
- b) Pri odločitvi glede sklanjatve SP 2001 dopušča variantnost: *Anakságora* -e in *Anakságora* -a; *Pitágora* -e in *Pitágora* -a; *Protágora* -e in *Protágora* -a; toda: *Leoníd* -a; *Górgij* -a.
- c) Pri teh imenih SP 2001 kot iztočnice navaja oblike brez končnega -s. Ponuja tudi oblike s končnim -s (npr. *Pitágora* -e in *Pitágora* -a, tudi *Pitágoras*; *Protágora* -e in *Protágora* -a, tudi *Protágoras*; *Górgij* -a, tudi *Górgias*; *Leoníd* -a, tudi *Leonídas*), a ne vedno (npr. *Anakságora* -e in *Anakságora* -a, ne pa tudi *Anakságoras*; toda *Epaminóndas* -da, ne pa tudi *Epaminónða* -e in *Epaminónða* -a).
- č) Oblike pridevnikov *Anakságorin* -a -o, *Pitágorin* -a -o, *Protágorin* -a -o SP 2001 označuje kot prepovedane (•).
- d) Nekatere poslovenjene oblike tega tipa, ki izhajajo iz tradicije in ustaljene rabe, izstopajo iz običajnega vzorca, npr. *Górgij* -a, tudi *Górgias* (predlog: *Górgija* -e in *Górgija* -a, tudi *Górgias*); *Leoníd* -a, tudi *Leonídas* (predlog: *Leonída* -e in *Leonída* -a, tudi *Leonídas*); *Ávgij* -a (predlog: *Ávgija* -e in *Ávgija* -a, tudi *Ávgias*).
- e) Dve imeni sta prevzeti iz latinske tradicije (ne direktno iz grščine) in se je njuna raba tradicionalno uveljavila: *Epaminóndas* -da (namesto *Epamejnóndas* -da (Ἐπαμεινώνδας) ali *Epamejnónða* -de in *Epamejnónða* -da) in *Ávgij* -a (namesto *Ávgeas* -a ali *Avgejas* -a (Αὔγεας, Αὐγείας) ali *Avgeja* -e in *Avgeja* -a).
- f) Pri imenu *Leoníd* -a, tudi *Leonídas* je napačen naglas; pravilno bi bilo *Leónida*, *Leónidas*.
- g) Pri latinskih imenih tipa *Seneka* v SP 2001 ni posebnosti (*Séneka* -e; *Agrípa* -e); enako kot pri grških imenih glede izbire sklanjatve velja načelo variantnosti, pridevniški obliki *Sénekin* in *Agrípin* pa sta označeni kot prepovedani (•).

3. Imena tipa *Sófoklej, Pêriklej, Hêraklej*

- a) Gre za imena, ki se v grščini končujejo na -κλῆς [-kles] oz. -κλῆς [-klês]. Že vsaj od Vodnika naprej se uporabljajo poslovenjene oblike, ki se končujejo na -ej. To tradicijo ohranja tudi SP 2001: *Dámoklej* -a; *Hêraklej* -a; *Pêriklej* -a; *Poliklêj* -a; *Sófoklej* -a; *Temístoklej* -a ... V filološki stroki je sicer uveljavljena raba oblik *Damokles*, *Herakles*, *Perikles*, *Polikles*, *Sofokles*, *Temistokles* (rod. *Damokla*, *Herakla*, *Perikla*, *Sofokla*, *Temistokla*), ki so v SP 2001 navedene kot možne dvojnice, a ne vedno, npr. samo *Pêriklej* (brez *Pêrikles* -a); samo *Poliklêj* (brez potencialne različice *Poliklés*).

- b) Iztočnica *Poliklêj* -a je edina, pri kateri avtor pri poslovenjeni obliki ohranja izvirno grški naglas na zadnjem zlogu (Πολυκλῆς); sicer so vsa imena te skupine, ki so vključena v SP 2001, v grškem izvirniku brez izjeme naglašena na koncu.

4. Imena tipa *Odisêj*, *Pelêj*, *Prometêj*

Ta imena v grščini spadajo med samoglasniške osnove (na dvoglasnik) in so tvorjena s starim, še predgrškim obrazilom -εὖς (grščina ga je uporabljala za tvorbo moških imen in samostalnikov, ki izražajo delujočo osebo): *Egêj* -a; *Pelêj* -a; *Odisêj* -a; *Prótej* -a; *Ántej* -a; *Prometêj* -a; *Mórfej* -a; *Órfej* -a; *Perzêj* -a; *Pirêj* -a ...

Nekaj značilnosti v SP 2001 najdenih oblik:

- a) Pri nekaterih od teh iztočnic SP 2001 navaja tudi različice s končnico -eus, npr. *Odisêj* → tudi *Odíseus*; *Prometêj* → tudi *Prometéus*; *Órfej* → tudi *Órfeus*; *Prótej* → tudi *Próteus*. Toda samo: *Egêj*, *Pelêj*, *Ántej*, *Mórfej*, *Perzêj*, *Pirêj*.
- b) Pri vseh iztočnicah bi moral biti naglas na koncu (-êj), vendar ga najdemo tudi na predzadnjem zlogu (*Ántej*, *Prótej*, *Órfej*, *Mórfej*), morda pod vplivom latinskih oblik, pri imenu *Prótej* pa gre morda tudi za vpliv strokovnega izraza *próteus*.
- c) Pri iztočnici *Ántej* -a ni znano, za katero mitološko osebo gre, kajti vse mitološke osebe in živali s tem imenom (Ἄντεϋς) so precej neznane. Morda gre za mitološkega velikana *Antaja* (Ἄνταϊός); v tem primeru bi moral biti naglas *Antáj*.
- č) V to skupino sodi tudi iztočnica *Pirêj* -a (Πειραιεύς [Pejrajêj]); ta oblika, ki je enako kot v prejšnje pravopise sprejeta tudi v SP 2001, se je uveljavila pod vplivom latinščine in nove grščine (*Piraeus*, *Peiraiás*, Πειραιάς).
- d) Posebnost te skupine je *Ahíl* -a, za katerega SP 2001 navaja tudi različico *Ahíles*. Najdemo jo že v prvih slovenskih prevodih Homerja, ohranjena pa je tudi v Sovretovem prevodu (gl. 1. verz *Iliade*: »Pesem, boginja, zapoj o jezi Pelida Ahila«). Izvirno grško ime je Ἀχιλλεύς [Akhilleús]; če *Peleús* slovenimo *Pelêj*, *Odysseús* *Odisêj*, *Atréús* *Atrêj* itn. bi bila za *Akhilleús* po analogiji poslovenjena oblika *Ahilêj*. Oblika *Ahil* se je uveljavila predvsem zaradi metrike; prevajalci Homerja so hitro ugotovili, da je trizložno obliko *Ahilêj* neprimerno težje ujeti v metrum kot dvozložno obliko *Ahíl*.

5. *Petovija* – *Ptuj*; imena tipa *Ciceron*

- a) Kot antično ime mesta *Ptuj* SP 2001 navaja obliko *Petôvija* -e ž, kar bi bilo pravilno, če bi pri slovenjenju imen tega razreda upoštevali samo imenovalnik. Gre za latinske samostalnike konzonantnega dela 3. ali mešane deklinacije (osnove na -l, -n, -r, -s), ki so večinoma moškega spola z nekaj izjemami ženskega; med slednje spadajo samostalniki, ki se v imenovalniku končujejo na -do, -go, -io, kamor spada tudi *Poetovio*. Pri teh samostalnikih izhajamo iz njihove osnove, ki jo določamo v rodilniku (*Poetovion*-); in ker je samostalnik ženskega spola, se pravilna poslovenjena oblika glasi *Petovióna*.
- b) V vseh štirih primerih imen moškega spola tipa *Ciceron* (*Cíceron* -óna; *Káton* -óna; *Scípion* -óna; *Rúbikon* -óna) končni -n iz osnove nastopa tudi v imenoval-

niški obliki in nakazuje tudi rodilniško obliko; v vseh primerih je pravilno nakazana tudi sprememba naglasnega mesta v rodilniku. Pri imenih oseb je kot dvojnica zapisana tudi pogosto uporabljena oblika brez končnega *-n* v imenovalniku (*Cícero*; *Káto*; *Scípío*).

Sklep

Analiza primerov antičnih imen v SP 2001 (v prispevku je predstavljena četrtnina vseh obdelanih skupin primerov) pokaže naslednje. Pri slovenjenju antičnih imen so vidna nihanja; avtorji so se pri svojem delu po eni strani opirali na pravila, pogosto pa tudi na tradicijo, zato je med oblikami znotraj predstavljenih skupin nekaj nehomogenosti. Sestavljavci so pri izbiri primerov upoštevali uveljavljeno rabo, ki je bila glavni pogoj za vključitev imena ali oblike. Nekaj je napak pri naglaševanju; tudi tu se kaže ujetost med pravila in tradicijo. Kot primeri so v SP 2001 večinoma uporabljena znana imena iz antičnega sveta, redkeje tudi manj znana. Primerov v posameznih skupinah je pogosto premalo za natančno določitev pravil slovenjenja; s primeri, ki so – če gledamo nanje z vidika klasične filologije ali prevajalca – posebnosti, odstopanja ali posebni primeri, se SP 2001 večinoma ne ukvarja. Pri latinskih imenih dosledno (in pravilno) upošteva poklasično izgovarjavo latinščine.

Viri in literatura

- ARISTOTEL, 2010: *Politika*. Ljubljana: GV založba.
- BAJEC, Anton idr., 1962: *Slovenski pravopis*. Ljubljana: DZS.
- BAJEC, Anton, KOLARIČ, Rudolf, RUPEL, Mirko, 1956: *Slovenska slovnica*. Ljubljana: DZS.
- BREZNIK, Anton, 1916: *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celovec: Družba sv. Mohorja.
- BREZNIK, Anton, ⁴1934: *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celje: Družba sv. Mohorja.
- BREZNIK, Anton, RAMOVŠ, Fran, 1935: *Slovenski pravopis*. Ljubljana: Znanstveno društvo.
- BUNC, Stanko, 1940: *Pregled slovnice slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.
- HRIBERŠEK, Matej, 2005: *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- JANEŽIČ, Anton, 1854: *Slovenska slovnica s kratkim pregledom slovenskega slovstva ter z malim cirilskim in glagoliškim berilom za Slovence*. Celovec: Eduard Liegel.
- JERÈ, Franc, 1915: Lastna imena. Anton Dokler: *Grško-slovenski slovar*. Ljubljana: Katoliška tiskarna. VII–XI.
- LEVEC, Fran, 1899: *Slovenski pravopis*. Dunaj: cesarska kraljeva zaloga šolskih knjig.
- MALAVAŠIČ, Franz, 1849: *Slovenska slovnica za prve slovenske šole v mestih in na deželi po nar boljših dosadanjih slovnicaх zdélana od Fr. Malavašiča*. Ljubljana: J. Giontini.
- METELKO, Franc Serafin, 1825: *Lehrgebäude der slowenischen Sprache im Königreiche Illyrien und in den benachbarten Provinzen*. Laibach: gedruckt bey Leopold Eger.
- POHLIN, Marko, 1781: *Tu malu besedishe treh jesikov*. Laybach: gedruckt und zu haben bey Friedrich Eger.
- POHLIN, Marko, 1783: *Kraynska grammatika. Zweyte verbesserte Auflage*. Laybach.
- SKET, Jakob, ⁸1900: *Janežičeva slovenska slovnica: za srednje šole*. Celovec: Družba sv. Mohorja.
- SP 1950 = *Slovenski pravopis*, 1950. Ljubljana: SAZU, DZS.
- SP 2001 = TOPORIŠIČ, Jože idr. (ur.), 2001: *Slovenski pravopis*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

TOMINŠEK, Josip, 1910a: Pisava tujih, posebno latinskih in grških lastnih imen v slovenščini. *Ljubljanski zvon* 30/8–9. 468–475, 539–543.

TOMINŠEK, Josip, 1910b: *Antibarbarus. Studije o napakah in pravilih slovenskega pisanja I*. Ljubljana: L. Schwentner.

VODNIK, Valentin, 1811: *Pismenost ali Gramatika sa perve shole*. Lublana: Leopold Eger.

VODNIK, Valentin, 1840: *Pésme Valentina Vodnika*. Ljubljana: Jožef Blaznik.